

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

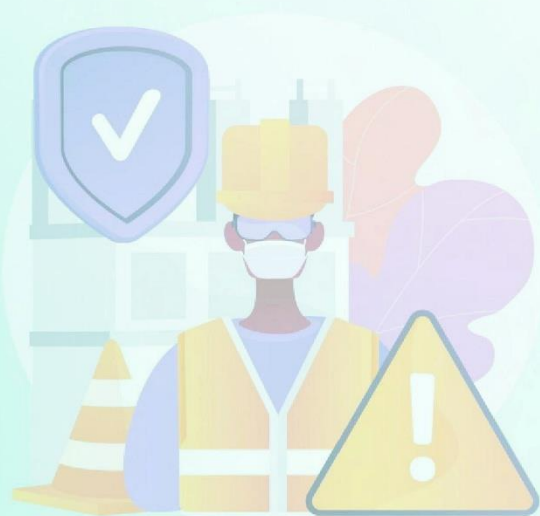
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

8-9 квітня 2025 року

Полтава 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

**ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ
ПРАЦІ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

**Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

8-9 квітня 2025 року

Полтава 2025

Інноваційні аспекти систем безпеки праці, цивільного захисту та захисту інтелектуальної власності: матеріали X Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції (Полтава, 8-9 квітня 2025 р.) / ПДАУ: ред. кол. О. І. Біловод, В. М. Заплатинський, С. В. Попов, В. М. Марич [та ін.]. – Полтава: ПДАУ, 2025. – 176 с.

Конференція проведена за підтримки Міністерства освіти і науки України та зареєстрована в ДУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ) за №243 від 24.02.2025 р.

У збірці представлено матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції за результатами досліджень інноваційних аспектів систем безпеки життя та охорони праці, цивільного захисту та захисту інтелектуальної власності.

Матеріали тез призначені для наукових співробітників, науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти усіх рівнів підготовки, керівників та фахівців підприємств.

Відповідальність за зміст наданих матеріалів, точність наведених даних, а також відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори. Матеріали видані в авторській редакції.

Редакційна колегія: Біловод О.І., к.т.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Заплатинський В.М., к.с.-г.н., доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Президент Академії безпеки та основи здоров'я; Попов С.В., к.т.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Марич В.М., к.т.н., доцент, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності; Лях І.М., д.т.н., доцент, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; Опара Н.М., к.с.-г.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Дудник В.В., к.т.н., доцент, доцент кафедри механічної та електричної інженерії; Попович Н.М., к.т.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Петраш О.В., к.т.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Лапенко Т.Г., к.т.н., доцент, Полтавський державний аграрний університет; Дрожжана О.У., старший викладач, Полтавський державний аграрний університет.

© Автори тез, включені до збірника, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ»

Дрожжана О.У. ОСОБЛИВОСТІ УМОВ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ГОТЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ	9
Дрожжана О.У., Гаген О.С. СТИМУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ	12
Дударь Н.І. НЕБЕЗПЕЧНІ ЗАХОПЛЕННЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ	14
Дрожжана О.У., Дудник В.В. ПРОГНОЗУВАННЯ НОВИХ РИЗИКІВ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ	16
Дудник В.В., Дрожжана О.У., Дудник Д.В. АУДИТ ТА КОНТРОЛЬ СТАНУ ОХОРОНИ ПРАЦІ. ПОЛІТИКА ТРИПАРТИЗМУ: ДЕРЖАВА-РОБОТОДАВЕЦЬ-ПРАЦІВНИК	18
Жидацький В.Ц., Лях І.М. ВПЛИВ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ОПЕРАТОРА КОМП'ЮТЕРНОГО НАБОРУ	21
Заплатинський В.М. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНУ «РИЗИК» У ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	24
Калинчук С., Гаман Б.В., Марич В.М. РИЗИК ПОЖЕЖ ПІД ЧАС ЖНИВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	28
Канівець О.В., Канівець І.М. ВИКОРИСТАННЯ МАШИННОГО ЗОРУ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ПОЖЕЖ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДДЯХ	30
Ковальська Т.А., Дрожжана О.У. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ	34
Кондель В. М., Титаренко В. М., Молчанов П. О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ	36
Лапенко Т.Г. ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	41

Лапенко Т.Г., Колотій С.Ю. ЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОГО ФАКТОРА У ВИНИКНЕННІ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ І НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ НА ВИРОБНИЦТВІ	43
Левашова Ю.С., Макарова К.Є., Шевченко Є.В. АНАЛІЗ ТА УСВІДОМЛЕННЯ ЗАГРОЗ НА РОБОЧИХ МІСЦЯХ ПРИ ВИКОНАННІ РОБІТ МЕТИЗНОГО ВИРОБНИЦТВА	46
Левашова Ю.С., Сінякова С.Ю. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФОРМАЛЬДЕГІДУ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	48
Лесікова А.С., Дрожжана О.У. БЕЗПЕКА ПРАЦІ ПРИ РОБОТІ У БАКТЕРІОЛОГІЧНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ	51
Опара Н.М., Гаркуль В.В. ДОРОЖНІ РИЗИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	54
Опара Н.М., Полулях В.Є. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗООАНТРОПОНОЗІВ	58
Петраш Р.В., Петраш О.В., Попович Н.М., Бондар Л.В. ОХОРОНА ПРАЦІ ПРИ ВЛАШТУВАННІ ГРУНТОЦЕМЕНТНИХ ЕЛЕМЕНТІВ	61
Пічкур Т.В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ СИТУАЦІЙ І НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ	64
Попович Н.М., Бондар Л.В., Петраш Р.В., Петраш О.В. ОХОРОНА ПРАЦІ ПРИ ВІДБУДОВІ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ ПОШКОДЖЕНИХ ВІЙНОЮ БУДІВЕЛЬ І СПОРУД	66
Розумний О.М. ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ НЕБЕЗПЕК, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПОЛЬОВИХ РОБІТ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	68
Савченко О.А., Дударь Н.І. ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ ГЕОДЕЗИСТА ПРИ РОБОТІ НА БУДІВЕЛЬНИХ МАЙДАНЧИКАХ	71
Сорочинська О.Л. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ПРАЦІ	73
Уряднікова І.В. ВІРТУАЛЬНІ МОДЕЛІ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ СИСТЕМ ВОДООЧИЩЕННЯ	77

Чимбір А., Фірман В.М.
ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В
ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ 79

Шніткова О.С., Дрожжана О.У.
БЕЗПЕКА ПРАЦІ З ДРІБНИМИ ТВАРИНАМИ 83

Ярошович І.Г.
НОВІТНІ ПРАКТИКИ ТА АКТУАЛЬНІ ЗАГРОЗИ У СФЕРІ
БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ 86

СЕКЦІЯ «ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ»

Бондаренко В.П.
ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК І БЕЗПЕКА 89

Нікітін А.А., Мещераков І.С.
АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ШКОДИ ВНАСЛІДОК
НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ 91

Опара Н.М., Дударь Н.І.
БЕЗПЕЧНІ ПРАВИЛА ПОВОДЖЕННЯ З МІНАМИ ТА ІНШИМИ
ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ 94

Фірсов С. А., Дикань С. А.
НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПИТАННЯМ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ 98

СЕКЦІЯ «ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА»

Бондар Л.В., Петраш Р.В., Попович Н.М., Шульгін В.В.
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В БУДІВНИЦТВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ
В УКРАЇНІ 102

Кенгерлі А.Г.
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ДОВКІЛЛЯ 104

Мацько П.І., Огородник І.В., Клочун І.А., Онищук О.Р.
ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ ПРОТИВНИКА ЯК ДЖЕРЕЛО
НЕБЕЗПЕЧНИХ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ
НА ЕКОЛОГІЧНУ БЕЗПЕКУ 105

Опара Н.М.
ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ 108

Писаренко В.М., Піщаленко М.А., Логвиненко В.В.
ЕКОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ЗАХИСТУ РОСЛИН ЗА ОРГАНІЧНОГО
(ВУГЛЕЦЕВОГО) ЗЕМЛЕРОБСТВА 112

Приліпка К.О., Коваленко Т.І., Матвієнко Т.М., Рак Т.І.
ВПЛИВ ВИБУХІВ НА СТАН ҐРУНТІВ, ЇХ РОДЮЧІСТЬ ПІД ЧАС
ВОЄННИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ) 116

Шумигай І.В., Манішевська Н.М.
АДАПТАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЩОДО ЗМІНИ КЛІМАТУ
У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ 121

СЕКЦІЯ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

Губа Л.М., Басова Ю.О., Барабаш В.О.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА
В СВІТІ: ВИКЛИКИ, ПРИНЦИПИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 124

Басова Ю.О., Левченко Ю.В., Кея О.О.
ПРИНЦИП ВИЧЕРПАННЯ ПРАВ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ
ДО КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ 126

Басова Ю.О., Левченко Ю.В., Кольвах Д.В.
РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРАВИЛА ЗА ЗАМОВЧУВАННЯМ І ОБГОРТКОВІ
ЛІЦЕНЗІЇ 128

Іванов О.М.
ПОЛІТИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 130

Хрідочкін А.В.
СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СЕЛЕКЦІЙНИХ
ДОЯГНЕНЬ У РОСЛИНИЦТВІ 134

СЕКЦІЯ «БЕЗПЕКА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ»

Басова Ю.О., Лихошвай А.С.
ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОМОНТАЖНИХ РОБІТ З УРАХУВАННЯМ
ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ 139

Бичков Я.М., Ярошенко В.С.
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ДИФЕРЕНЦІЙНОГО СТРУМОВОГО
ЗАХИСТУ ПЗВ ВІД УРАЖЕННЯ ПЕРСОНАЛУ ЕЛЕКТРИЧНИМ
СТРУМОМ ВИТОКУ 143

Макаренко М. Г., Макаренко Т. В., Малий В.А.
УДОСКОНАЛЕННЯ ХОДОВИХ СИСТЕМ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ
ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТОВОГО СЕРЕДОВИЩА 145

Макаренко М. Г., Шевченко І.О., Макаренко Т. В., Лобинський Д.Р. ОПТИМІЗАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ РОБОТИ ДИЗЕЛЬНИХ ДВИГУНІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ЯК ЗАСІБ ЗНИЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ	150
Озуй С.В. БЕЗПЕКА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ	155
Попов К.С., Попов С.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОПРИЛАДУ МІСЦЕВОГО ОСВІТЛЕННЯ ЗОНИ ВІДПОЧИНКУ	160
Семенов А.О., Скрипник В.О., Семенова Н.В., Кузнецов Р.О. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА БЕЗПЕКА ВИКОРИСТАННЯ НАСОСНИХ АГРЕГАТІВ: РОЛЬ РЕГУЛЬОВАНОГО ЕЛЕКТРОПРИВОДУ У ВОДОПОСТАЧАННІ ТА ВОДОВІДВЕДЕННІ	163
Семенов А.О., Семенова Н.В., Горошко Ю.П. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАСОСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ДІАГНОСТИКИ ТА БЕЗПЕЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	165
Шкляр Ю. В., Канівець О. В. ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТРИБОГАЛЬВАНІЧНИХ ПОКРИТТІВ ОБРОБКОЮ МЕТОДАМИ ПОВЕРХНЕВОГО ПЛАСТИЧНОГО ДЕФОРМУВАННЯ	167
<u>ВІДКРИТА СЕКЦІЯ: ІНШІ ТЕМИ</u>	
Бараболя О.В. ЗБЕРІГАННЯ ЗЕРНОВИХ МАС	170
Безлуцька О.П. БІОГРАФ КОНЯ ПРЖЕВАЛЬСЬКОГО – ОЛЕКСАНДР ПАВЛОВИЧ ГУНАЛІ	172

4. Жиდეцький В.Ц. Вплив параметрів виробничого середовища на продуктивність праці оператора комп'ютерного набору / В.Ц. Жиდეцький, І.М. Лях // Поліграфічні, мультимедійні та web-технології : тези доповідей VII Міжнар. наук.-техн. конф., 17-21 травня 2022 р. – Харків : ХНУРЕ, 2022. – Т. 1. – С. 147-148.

5. Норми часу і виробітку на процеси поліграфічного виробництва: Збірник / [Уклад. З.М. Холод, Л.П. Стеців, І.І. Малярчук та ін. За заг. ред. З.М.Холод]. – Львів: УАД, 2012. –152 с.

УДК 37.01+373.5

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНУ «РИЗИК» У ДЕРЖАВНОМУ СТАНДАРТІ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Заплатинський В.М., кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка
м. Київ*

Щодня люди свідомо та несвідомо оцінюють різноманітні ризики у своєму житті. Оцінка ризиків є важливою компетентністю для кожної людини, адже ця здатність забезпечує безпеку, здоров'я, а також є важливим інструментом фінансової стабільності тощо. Ризики присутні у будь-якій професійній діяльності. Передбачення та оцінка ризиків важливі для будівельника, електрика, продавця, водія, підприємця, військового, міністра та президента. Оцінка та аналіз ризиків важливі у всіх галузях, зокрема у страхуванні, бізнес-аналітиці, логістиці, проектуванні, будівництві, транспортній галузі, військовій справі тощо. Прямо пов'язані з оцінкою ризиків такі професії як: ризик-менеджер, фахівець з оцінки бізнес-ризиків, андеррайтер, актуарій, сюрвеєр та інші.

Значну частину ризиків повсякденного життя людина оцінює спираючись на знання та досвід, отриманий від батьків та найближчого оточення. Цей процес здійснюється впродовж всього життя і формується під впливом культурних та сімейних норм та правил. Значно меншим у процесі оцінки ризиків є власний досвід людини, оскільки наслідки ризиків можуть мати для неї негативний, а інколи навіть летальний характер. Вміння оцінювати ризики є однією з важливих компетентностей для людини, тому оцінка ризиків включена до обов'язкових результатів навчання у Державному стандарті базової середньої освіти [1]. Зокрема, у пункті 9 Державного стандарту базової середньої освіти, який присвячений вмінням, наскрізним для усіх ключових компетентностей, включено вміння «оцінювати ризики, що передбачає вміння «розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори». Крім того, «прогнозування та урахування можливих ризиків» включено до 9 умінь. У Додатку 1 до Державного стандарту базової середньої освіти, який містить компетентнісний потенціал галузей, термін «ризик» використовується 63 рази. Цей термін так чи інакше використовується майже в усіх галузях.

Лідером щодо формування компетентностей з урахуванням ризику є соціальна та здоров'язбережувальна галузь в компетентнісному потенціалі якої термін «ризик» зустрічається 15 разів.

Саме соціальна та здоров'язбережувальна галузь формує компетентність з оцінки ризику, про що йдеться в конкретному результаті [9 СЗО 2.1.1] «оцінює рівень ризиків у ситуації і місці, що загрожують особистій безпеці відповідно до власного соціального рівня розвитку» та низці орієнтирів для оцінювання. Слід зазначити, що у математичній галузі формується відповідне ставлення до оцінки ризику, а саме: «розуміння важливості математичних розрахунків та оцінювання ризиків» [3]. У всіх інших галузях вміння оцінювати ризики є одним з необхідних для формування тих чи інших конкретних результатів навчання. Проте, варто провести докладний аналіз доцільності вживання даного терміну у Державному стандарті базової середньої освіти, адже це прямо впливає на подальше використання цього терміну у модельних програмах, навчальних програмах, підручниках, методичних та інших матеріалах. Справа в тому, що у повсякденній розмовній мові термін «ризик» часто використовується замість терміну «небезпека». Зазвичай так зручніше говорити і така заміна ні в кого не викликає зауважень чи непорозуміння. Зовсім інша справа щодо використання даного терміну у законодавчих, нормативних, наукових документах, а також навчальних матеріалах. У відповідності до Національного стандарту України «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять» (ДСТУ 2293:2014) ризик це комбінація ймовірності заподіяння шкоди і тяжкості цієї шкоди [3]. Згідно з Державним стандартом України ДСТУ EN 292-1 ризик визначається як імовірність заподіяння травми чи шкоди здоров'ю людини в небезпечній ситуації з урахуванням їхньої тяжкості [4]. Існують також інші визначення ризику, проте всі вони зводяться до ймовірності настання негативної події. Ризик виступає як безрозмірна величина, яка зазвичай обчислюється в межах від 0 до 1. Основна понятійна відмінність терміну «ризик» від терміну «небезпека» є його числове значення, яке розраховується за тією чи іншою методикою, тоді як «небезпека» *(докладне визначення «небезпеки» розглянуто та сформульовано в ряді авторських праць [5, 6] - прим. автора)* виступає як можливість настання негативної події без визначення числової розмірності. Ризик виступає як числовий вираз небезпеки. Саме ця відмінність часто не береться до уваги авторами нормативних документів та навчальних матеріалів. Відтак виникають непорозуміння, щодо докладного змісту тих чи інших тез і відповідно очікуваних результатів навчання.

Проаналізуємо соціальну та здоров'язберігаючу галузь у додатку 15 та 16 до Державного стандарту базової середньої освіти щодо використання терміну «ризик». Серед базових знань цієї галузі знаходимо окремі поняття: «небезпека; загрози для безпеки; види небезпек (природна, техногенна, соціальна); ризики, рівні ризиків» [7]. Таким чином, маємо обидва поняття «небезпека» та «ризик». Формування компетентності щодо оцінки ризиків розпочинається під час базового предметного навчання у 7-9 класах з становлення конкретного

результату [9 СЗО 2.1.1] «оцінює рівень ризиків у ситуації і місці, що загрожують особистій безпеці відповідно до власного соціального рівня розвитку». Цей конкретний результат включає низку орієнтирів для оцінювання обов'язкових результатів навчання:

- ✓ [9 СЗО 2.1.1-1] досліджує та оцінює рівень ризиків у навколишньому середовищі для особистого здоров'я і безпеки, передбачає способи уникнення або зменшення виявлених небезпек;
- ✓ [9 СЗО 2.1.1-2] оцінює ймовірність ризику виникнення небезпечної ситуації внаслідок власної діяльності;
- ✓ [9 СЗО 2.1.1-3] обґрунтовує рівень ризику неналежного використання речовин, що можуть становити небезпеку (ліки, алкоголь, побутова хімія тощо);
- ✓ [9 СЗО 2.1.1-4] визначає рівень імовірних ризиків у ситуаціях міжособистісного спілкування ;
- ✓ [9 СЗО 2.1.1-5] обґрунтовує рівень ризиків у ситуаціях жорстокого поводження із тваринами.

Аналіз змісту результатів навчання показує, що у [9 СЗО 2.1.1-1] та [9 СЗО 2.1.1-2] здобувачі освіти можуть оцінити ризик користуючись загальноприйнятими методиками. Проте, у випадку [9 СЗО 2.1.1-3] обґрунтування рівня ризику неналежного використання речовин, що можуть становити небезпеку (ліки, алкоголь, побутова хімія тощо) як правило буде зводитися до обґрунтування небезпеки та негативних наслідків застосування небезпечних речовин, спираючись не стільки на ймовірність, скільки на кількість токсичної речовини. В даному випадку використання терміну «обґрунтування рівня ризику» є досить суперечливим, проте все ж таки можливим. Зовсім інша ситуація щодо визначення рівня ризиків у [9 СЗО 2.1.1-4] та [9 СЗО 2.1.1-5]. В запропонованих ситуаціях числова оцінка ризику є надзвичайно складною і саме тому, було б доцільніше з наукової точки зору використати термін «небезпека». Наприклад, [9 СЗО 2.1.1-4] сформулювати наступним чином: «визначає небезпеки у ситуаціях міжособистісного спілкування», а [9 СЗО 2.1.1-5] - «обґрунтовує небезпеки у ситуаціях жорстокого поводження із тваринами». Подібні невідповідності є не тільки у соціальній та здоров'язбережувальній галузі, але й в інших галузях.

Наприклад, у [6 СЗО 1.1.1] «демонструє прихильність до безпечних і корисних практик поведінки, які зменшують ризики для життя і здоров'я або запобігають їм» варто було б замінити термін «ризик» на термін «небезпека». Позаяк термін «ризик» використаний для формування конкретного результату у 5-6 класах, тоді згідно стандарту оцінка ризиків відбувається у 7-9 класах. Замінити термін «ризик» на термін «небезпека» слід було б у [6 СЗО 2.1.1-4] «виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей», [6 СЗО 2.1.1-5] «виявляє ризики неналежного поводження із тваринами (домашні, бездомні, дикі)», [6 СЗО 2.2.1-4] «прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі». Разом з тим, у деяких випадках застосування терміну «ризик» цілком виправдано та доцільно. Наприклад, [9 СЗО 3.1.1] «вибирає

альтернативні дії та приймає рішення на користь здорового способу життя і зниження ризиків». В даному контексті використання терміну ризик не лише можливе, але й доцільне, адже краще передає суть, а саме зниження вірогідності настання несприятливого впливу та зниження його важкості, що є певними кількісними величинами.

Вдало та невдало використовується термін «ризик» в інших галузях. Наприклад, у громадянській та історичній освітній галузі в характеристиці умінь та ставлень доречно використано термін «ризик» у формулюванні умінь: «генерувати нові ідеї, оцінювати їх переваги і ризики»; «визначати ризики та наслідки впливу людини на довкілля, передбачати можливості екологічних загроз». Проте, в умінні «готовність реагувати на ризики екологічних загроз» термін ризик взагалі зайвий і мав би бути вилучений, тому що в умінні власне йдеться про реагування на загрози, а не на ризики як числову величину загроз. Замінити термін «ризик» на термін «небезпека» слід було б у [6 ГІО 6.2.1-5] «критично осмислює ризики, пов'язані із шкодою для навколишнього середовища»; умінні «уникати ризиків для фізичного та психічного здоров'я під час занять фізичною культурою і спортом», освітньої галузі «фізична культура»; [9 ПРО 4.1.1-4] «пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб ризики використання наукової / ненаукової / псевдонаукової / спотвореної інформації для розв'язання проблем природничого змісту», природничої освітньої галузі; [6 ТЕО 1.1.2-4] «описує ймовірні труднощі і ризики у процесі реалізації задуму в готовий виріб», [6 ТЕО 3.2.2-2] «аналізує ефективність дібраних матеріалів для створення виробу і вказує на ризики їх використання» технологічної освітньої галузі. Повний перелік вилучень чи замін терміну «ризик» на терміни «небезпека» чи «загроза» був би доцільний при перегляді та оновленні Державного стандарту базової середньої освіти.

Аналіз використання терміну «ризик» у Державному стандарті базової середньої освіти демонструє його важливість для формування компетентностей учнів. Термін «ризик» широко застосовується у різних освітніх галузях, зокрема, соціальній та здоров'язбережувальній, математичній, громадянській, природничій та технологічній. Він виступає ключовим поняттям для розвитку здатності учнів оцінювати рівень безпеки, прогнозувати наслідки та приймати рішення в умовах невизначеності. У багатьох випадках використання терміну «ризик» є виправданим і доцільним, особливо коли йдеться про оцінку ймовірності та тяжкості негативних наслідків.

Детальний аналіз дає змогу зробити висновок, що в низці формулювань термін «ризик» використовується некоректно, зокрема у випадках, де більш доречним було б застосування терміну «небезпека» або «загроза». Така невідповідність може призводити до певних непорозумінь під час формування навчальних матеріалів, а також відобразиться на правильному формуванні у здобувачів освіти низки компетентностей. Заміна терміну «ризик» на термін «небезпека» в окремих формулюваннях Державного стандарту базової середньої освіти забезпечило б вищу точність змісту очікуваних результатів навчання. Перегляд і уточнення формулювань Державного стандарту базової

середньої освіти щодо терміну «ризик» є важливим задля забезпечення його подальшого коректного застосування у модельних програмах, навчальних матеріалах та підручниках.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України “Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898). // Режим доступу: <https://surli.li/scivew>

2. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України “Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898). // Режим доступу: <https://surli.li/rnlywj>

3. Національний стандарт України «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять» ДСТУ 2293:2014, Чинний від 01 травня 2015 року. URL: <https://surli.li/xeuxhf>

4. Державний стандарт України ДСТУ EN 292-1 Безпечність машин. Основні поняття, загальні принципи проектування Частина 1. Основна термінологія, методологія. / Держстандарт України, 2001,- 23 с. URL: <https://surli.li/einbzu>

5. Обґрунтування загального поняття "небезпека" // Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди": Зб. наук. пр. - Переяслав-Хмельницький, 2012. - Вип. 27. С. 99-106.

6. Полімовний тлумачний словник з безпеки: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1

7. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України “Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 р. № 898). // Режим доступу: <https://surli.cc/bxnzmn>

УДК 614.84

РИЗИК ПОЖЕЖ ПІД ЧАС ЖНИВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Калинчук С.А., здобувач вищої освіти ступеня бакалавра,
Гаман Б.В., здобувач вищої освіти ступеня бакалавра,
Марич В.М., кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри промислової безпеки та охорони праці,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів*

Період збирання врожаю є традиційно пожежонебезпечним через поєднання високих температур, сухості рослинної маси та активного використання техніки. В умовах воєнного стану ці ризики суттєво зростають. Пожежі на полях можуть мати катастрофічні наслідки як для економіки, так і

Наукове видання

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 квітня 2025 року

Відповідальні за випуск: *Н.М. Опара*, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри механічної та електричної інженерії ПДАУ; *О.У. Дрожчана*, старший викладач кафедри механічної та електричної інженерії ПДАУ.

Редактор: *Н.М. Опара*

Дизайн і верстка: *О.У. Дрожчана*

Адреси для листування

36003, Україна, Полтавська обл., м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3,
Полтавський державний аграрний університет,
кафедра механічної та електричної інженерії;
e-mail: mei@pdau.edu.ua

**Редакційна колегія не несе відповідальності
за зміст представлених матеріалів**

©ПДАУ, 2025